

Міністерство освіти та науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології
кафедра германської філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
директор Інституту філології
_____ проф. Семенюк Г.Ф.

протокол № _____

РОБОЧА ПРОГРАМА

«КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

для аспірантів кафедри германського філології

укладач: докт. філол. наук проф. Козловський В.В.
Затверджено Вченою Радою

Інституту філології

протокол № 8 від 26.03.2013 року

Голова Вченої Ради

_____ д.філол.н., проф. Семенюк Г.Ф.

КИЇВ – 2013

Поряд із розробкою ключових термінів когнітивної лінгвістики "концепт", "категорія", "прототип" було визначено й науковий підхід до вивчення когнітивних феноменів, а саме – **концептуальний аналіз**. Концептуальний аналіз є одним із основних методів дослідження концептів.

Тематичний план лекцій

(22 години)

Лекція 1. Визначення та інтерпретація терміну «Концептуальний аналіз». Концепт як предмет аналізу. Методи (прийоми) та результат дослідження концепту. Смысл концептуального аналізу. Концепт як знання про об'єктивний світ .

Лекція 2. Психолінгвістичний експеримент як первісний метод семантичних досліджень (У. Лабов, Дж. Лакофф, А. Вежбицька). Когнітивна семантика (Е. Рош, Ч. Філмор).

Лекція 3. Мова і свідомість. Мовна свідомість. Концепт як ідеальна одиниця свідомості. Концепт як складова частина загальної концептуальної моделі світу (Е. С. Кубрякова 199; В.З. Демьянков 2000).

Лекція 4. Семантична структура слова: семи і конотації. Експлікація семантичної структури слова.

Семантична структура концепту: смисли і конотації. Експлікація змісту концепту.

Лекція 5. Форми концептуального аналізу. Концепти і судження. Концептуальний аналіз ключових слів епохи. Класи слів і структури знань. Слово як форма категоризації предмета (Е. С. Кубрякова 1990).

Лекція 6. Проблема інтерпретації концепту. Інтроекція дослідника як прийом концептуального аналізу слова (концепту). Вербальна об'єктивація відповідного концепту.

Визначення ідеального образу предмета. Тип – прототип.

Лекція 7. Індивідуальний досвід носія мови. Досвід колективний, закріплений у мові. Мовна поведінка лексеми у поєднанні з іншими

лексемами. Мовна поведінка людини у межах мовленнєвої компетенції. Концепти і мовна / мовленнєва компетенція носія мови.

Лекція 8. Концептуальний аналіз і філософський підхід до аналізу слова-імені. Мовна свідомість і уявлення про слов-і'мя. Сума ознак слова-імені. Мовна свідомість і ознаки слова-імені (А.М. Пешковский 1920).

Лекція 9. Компонентний аналіз і концептуальний аналіз слова (Л.О. Чернейко 1997: 286). Концептуальний аналіз і моделювання фрагментів картин світу. Алгоритм встановлення знань про слово / концепт (Е.С. Кубрякова 1991; В. Гумбольдт 1985: 364).

Лекція 10. Виявлення гештальтів як тактика концептуального аналізу. Визначення лінгвістичного гештальту (Л.О. Чернейко 1995). Відмінності між образом і гештальтом. Гештальт як імпліцитна метафора. Гештальт як вид концепту (Дж. Лакофф).

Лекція 11. Лінгвокультурний концепт. Концептуалізація слова. Етапи концептуалізації слова. Ознаки лінгвокультурного концепту. Алгоритм визначення змісту лінгвокультурного концепту. Складові семантичної структури лінгвокультурного концепту.

Рекомендована література

1. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. Избр. пр. / Ю.Д.Апресян. 2-е изд.- М.: РАН, 1995.- Т.1.- 472с.
2. Апресян Ю.Д. Дейксис в лексике и грамматике и наивная модель мира. Семиотика и информатика / Ю.Д.Апресян. М., 1986.-Вып.28. - С.5-33. 767с.
3. Арутюнова Н.Д. Лингвистические проблемы референции / Н.Д.Арутюнова // Новое в зарубежной лингвистике.- Вып.ХІІІ. Логика и лингвистика.- М., 1982.
4. Беляевская Е.Г. Когнитивные основания изучения семантики слова / Е.Г.Беляевская // Структуры представления знаний в языке." М.. 1994.- С.87-110.
5. Брутян Г.А. Язык и картина мира / Г.А.Брутян И Научные док-лады высшей школы. Философские науки. М.,1973.- № I.- С. 108-111.

6. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А.Вежбицкая. Отв.ред. М.А.Кронгауз.- М.: Русские словари. 1996.- 416 с.
7. Виноград Т. К процессуальному пониманию семантики / Т.К.Виноград // Новое в зарубежной лингвистике.- Вып. 12. М.: Прогресс, 1983.- С.123-170.
8. Караулов Ю.Н. // Вопросы языкознания.- 1993.- №3. - С 136-140.
9. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / В.Гумбольдт.- М.: Прогресс, 1985. - 450с..
10. Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / В.З.Демьянков // Вопросы языкознания.- 1994. - № 4. – С. 7-33.
11. Краткий словарь когнитивных терминов: Отв. ред. Е.С.Кубрякова. М.: Изд-во МГУ, 1996. - С.72-73.
12. Карасик В.И. Культурные доминанты / В.И.Карасик // Языковая личность: культурные концепты: Сб.науч.тр. / Волгоград, 1996.- С.3-16.
13. Касевич В.Б. Язык и знание / Касевич В.Б. // Язык и структура знания. Отв. ред. Р.М.Фрумкина. - М.: Ин-т языкознания АН СССР, 1990. - 205е.
14. Кибрик А.А. Когнитивные исследования по дискурсу / А.А.Кибрик // Вопросы языкознания. 1994. - № 5. - С. 126-139.
15. Кубрякова Е.С. Проблема представления знаний в современной науке и роль лингвистики в решении этих проблем / Е.С.Кубрякова // Язык и структуры представления знаний. - М.: ИНИОН РАН, 1992. - С. 4-38.
16. Кубрякова Е.С. Возвращаясь к определению знака / Е.С.Кубрякова // Вопросы языкознания. - 1993. - №4,- С.19-28.
17. Кубрякова Е.С. Введение. Проблема представления знаний в языке / Е.С.Кубрякова // Структуры представления знаний в языке.- М.: ИНИОН РАН, 1994.- С.5-3 1.
18. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика - психология - когнитивная наука / Е.С.Кубрякова // Вопросы языкознания.- М., 1994а.- № 4. - С.34-47.
19. Лакофф Дж. Когнитивная семантика / Дж.Лакофф // Язык и интеллект.- М.: Прогресс, 1996. - С 143-184.
20. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С.Лихачев // Известия Академии наук. Серия Литературы и языка.- 1993.- Т. 52.- № I.- С.3-9.
21. Минский М. Фреймы для представления знаний / М.Минский.-М.: Энергия, 1975, - 150 с.

22. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении / А.М.Пешковский.- М., 1920.
23. Почепцов О.Г. Языковая ментальность: способ представления мира / О.Г.Почепцов // Вопросы языкознания,- М., 1990.- № 6.-С. 12-22.
24. Стернин И.А. Лексическое значение и энциклопедическое знание / И.А.Стернин // Аспекты лексического значения.- Воронеж, 1982,- С.10-17.
25. Телия ВН. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира / В.Н.Телия // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира.- М.: Наука, 1988. - С I 73-190.
26. Фрумкина Р.М. Концепт, категория, прототип / Р.М.Фрумкина //Лингвистическая и экстралингвистическая семантика.- М., 1992. -95с
27. Чернейко Л.О. Гештальтная структура абстрактного имени / Л.О.Чернейко // Филологические науки. - 1995.- № 4.- С.73-83.
28. Языковое сознание: формирование и функционирование: Сб. статей / Отв. ред. Н.В.Уфимцева. М., 1998. - 256с.